

Prawomocnym postanowieniem z dnia 04.01.2021r. sprostowano oczywistą omyłkę zawartą w sentencji wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 28 października 2020 roku w sprawie VI U 493/20 w ten sposób, że w miejsce błędnej daty ustalenia podlegania przez A. Ś. ubezpieczeniom jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia i ustalenia niepodlegania przez skarżącą ubezpieczeniom jako osoba współpracująca przy prowadzeniu działalności gospodarczej, tj. „1.02.2018 roku”, wpisać prawidłową datę: „1.02.2020 roku”.

05/02/2021r. st.sekr.sąd. Aneta Symeryak

Sygnatura akt VI U 493/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2020 roku

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Tomasz Korzeń

Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Kopala

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 października 2020 roku

sprawy z odwołania A. Ś.

od decyzji z dnia 15 lipca 2020 nr (...) i (...)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.

z udziałem B. Ś.

o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu

zmienia zaskarżone decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 15 lipca 2020 nr (...) i (...) w ten sposób, że A. Ś. od dnia 01.02.2018r.:

- nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność;

- podlega obowiązkowo ubezpieczeniu: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia.

Tomasz Korzeń

VI U 493/20 UZASADNIENIE

Decyzją nr (...) z 15 lipca 2020 r., znak (...) - (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. stwierdził, że A. Ś. jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność u płatnika składek PHU (...) podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu oraz wypadkowemu od 01 lutego 2020 r.

Decyzją nr (...) z 15 lipca 2020 roku, znak (...) - (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. stwierdził, że A. Ś. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia u płatnika składek PHU (...) nie podlega obowiązkowemu

ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 01 lutego 2020 r.

A. Ś. złożyła odwołania od w/w decyzji. Podniosła w nich, iż umowa zlecenia zawarta w dniu 01 lutego 2020 r. jest ważna. Zwróciła uwagę, że wykonywała ją zgodnie z prawem cywilnym. Płatnik składek B. Ś. jest jej mężem, ale pracuje w innej firmie w T. P. na pełnym etacie. Nie zajmuje się bieżącą działalnością przedszkola, gdyż jest to fizycznie niemożliwe. Odwołująca się zwróciła uwagę, że od początku działalności przedszkola pełniła funkcję dyrektora placówki. Za każdą wykonywaną pracę, niezależnie kto jest płatnikiem składek, należy się wynagrodzenie. Umowa zlecenie została zawarta zgodnie z prawem cywilnym i są odprowadzane wszystkie składki chorobowe, emerytalne, rentowe i wypadkowe. Praca wykonywana jest sumiennie od poniedziałku do piątku po 8 godzin każdego dnia według kodeksu pracy. Dochodami z prowadzonej działalności dysponuje płatnik składek. Wskazała, że zawierając umowę zlecenia chciała mieć własne dochody.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołań i o zasądzenie kosztów procesu.

Podniósł, że ubezpieczona, zajmując stanowisko dyrektora placówki, a w konsekwencji wykonując powierzone jej obowiązki, miała istotny wpływ na prowadzoną przez płatnika działalność gospodarczą. Wykonywane przez ubezpieczoną obowiązki mają znaczenie ekonomiczne dla prowadzonej przez płatnika działalności gospodarczej, ponieważ wpływają realnie na jej prowadzenie. Podkreślić należy, że płatnik prowadził działalność gospodarczą polegającą wyłącznie na prowadzeniu przedszkola. Częstotliwość pracy wykonywanej przez ubezpieczoną nie świadczy o jej sporadycznym lub okazjonalnym charakterze. Ubezpieczona od 1 września 2015 r. do 31 stycznia 2020 r. była zgłoszona przez płatnika jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą działalność gospodarczą. Zdaniem organu rentowego, na podstawie art. 58 k.c., umowa zlecenia zawarta pomiędzy płatnikiem, a ubezpieczoną jest nieważna, dlatego też nie podlega ona z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 lutego 2020 r.

B. Ś. poprał stanowisko odwołującej.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. Inspektorat w S. pismem z 25 czerwca 2020 r. wszczął postępowanie wyjaśniające wobec Pani A. Ś. zwanej dalej "ubezpieczoną" oraz wobec Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego (...)zwanego dalej "płatnikiem składek". Wszczęte postępowanie miało na celu ustalenie obowiązku ubezpieczeń i podstawy wymiaru składek z tytułu wykonywania przez ubezpieczoną pracy na podstawie umowy zlecenia, zawartej z płatnikiem składek w dniu 1 lutego 2020 r. W celu wyjaśnienia podlegania do ubezpieczeń społecznych Zakład skierował do płatnika składek pismo wzywające do dostarczenia dokumentów związanych z zatrudnieniem ubezpieczonej oraz do złożenia wyjaśnień w przedmiocie zasadności zatrudnienia i udokumentowania faktu świadczenia pracy. Płatnik składek przedłożył następujące wyjaśnienia i dokumenty: pismo wyjaśniające z 26 czerwca 2020 r. i 10 lipca 2020 r., umowę zlecenia z 1 lutego 2020 r., Zakład w sprawie zgromadził następujące dokumenty: dokumentację zgłoszeniową i rozliczeniową płatnika składek, informację z bazy PESEL i CEIDG. Zakład pismem z 2 lipca 2020 r. znak: (...) zawiadomił strony o zakończeniu postępowania w sprawie podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz podstaw wymiaru składek. Poinformowano strony o prawie wglądu i wypowiedzenia się, co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszenia żądań.

Płatnik składek B. Ś. prowadzi działalność gospodarczą od 25 kwietnia 2013 r. w zakresie placówki wychowania przedszkolnego. prowadzi przedszkole niepubliczne (...) przy ul. (...) (...) w M.. Zatrudnia cztery osoby: dwóch nauczycieli, kucharkę oraz dyrektora. Do obowiązków B. Ś. należy: zaopatrzenie placówki; naprawy; porządki na dworze; serwis urządzeń. Wyżej wymienione czynności wykonywane są przez niego „po godzinach pracy”, gdyż na co dzień, od 2007 r., pracuje również w firmie mającą siedzibę w T. G. jako specjalista ds. zakupów, transportu i logistyki.

Od 1 września 2015 r. do 31 stycznia 2020 r. zatrudniał na podstawie umowy o pracę na stanowisku dyrektora przedszkola swoją żonę A. Ś., z którą prowadzi wspólne gospodarstwo domowe. W wyżej określonym okresie była

ona zgłoszona w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą działalność gospodarczą.

W dniu 01 lutego 2020 r. płatnik zawarł z ubezpieczoną umowę zlecenia. Umowa została zawarta na czas nieokreślony. Od 1 lutego 2020 r. została ona zgłoszona do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia. W okresie od 1 lutego 2020 r. do 31 marca 2020 r. ubezpieczona wykonywała pracę w ramach umowy zlecenia w godzinach 8:00- 16:00 w miejscu siedziby przedszkola. Następnie od 1 kwietnia 2020 r. do 28 czerwca 2020 r. nie wykonywała umowy zlecenia, z uwagi na sprawowanie opieki nad dzieckiem w wieku do 8 lat w związku z zamknięciem z powodu COVID-19 żłobka, klubu dziecięcego, przedszkola lub szkoły. Otrzymywała wynagrodzenie w wysokości 2200 zł netto. Do zakresu jej obowiązków należy: działalność dydaktyczna, wychowawcza i opiekuńcza; zarządzanie mieniem przedszkola; wykonywanie zadań związanych z rozwojem i promocją przedszkola; realizacja podstawy programowej; opieka dydaktyczna, sprawowanie kontroli nad dziećmi i wychowawcami; prowadzenie dokumentacji przedszkolnej, pracowników, zadań wykonywanych przez nauczycieli; planowanie rozpoczęcia i zakończenia roku przedszkolnego oraz innych form związanych z placówką; zatwierdzenie planu pracy przedszkola; wprowadzenie dodatkowych zajęć; określenie ramowego planu dnia wraz z jego prawidłowym funkcjonowaniem; przydzielenie nauczycielom stałej pracy i zajęć w ramach wynagrodzenia zasadniczego; zapewnienie odpowiednich warunków do jak najpełniejszej realizacji zadań przedszkola, a w szczególności należytego stanu higieniczno-sanitarnego; wspieranie rozwoju nauczycieli; zatwierdzanie informacji i czuwanie nad zgodnością z założonym rocznym planem; przygotowanie do posiedzenia rady pedagogicznej; pomoc przy dokumentacji przedszkola.

Zmiana tytułu do ubezpieczeń społecznych A. Ś. nastąpiła w związku z chęcią uzyskiwania przez nią oddzielnych dochodów. Powodem wyżej wymienionej zmiany były również korzystniejsze dla przedsiębiorcy warunki rozliczania się z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych.

W 2019 r. B. Ś. osiągnął przychód w wysokości 107.185,00 zł. Wydatki przedsiębiorstwa wyniosły 69.3300,91 zł. Firma uzyskała dochód w wysokości 37.854,09 zł.

dowód: dokumenty w aktach ZUS: pismo ZUS z dnia 9 czerwca 2020 r. oraz 25 czerwca 2020 r., umowa zlecenia 2020/01 z dnia 01 lutego 2020 r., 2 lipca 2020 r., pismo płatnika z dnia 10 lipca 2020 r., decyzja ZUS (...) umowa zlecenia nr (...)z 1 lutego 2020 r., zeznania B. Ś. (k. 26), zeznania A. Ś. (k. 26)

Sąd zważył co następuje:

Kwestią sporną w rozpoznawanej sprawie był tytuł do objęcia A. Ś. ubezpieczeniem społecznym w ramach pracy świadczonej dla PHU (...) na stanowisku dyrektora niepublicznego przedszkola.

Stosownie do art. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2020.266), użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) ubezpieczeni - osoby fizyczne podlegające chociaż jednemu z ubezpieczeń społecznych, o których mowa w art. 1;
- 2) płatnik składek:
- r) osoba prowadząca pozarolniczą działalność - w stosunku do osób współpracujących przy prowadzeniu tej działalności;
- ra) osoba fizyczna, o której mowa w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2019 r. poz. 1292 i 1495) - w stosunku do osób współpracujących przy prowadzeniu tej działalności.

Obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są:

- osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanymi dalej „zleceniobiorcami”, oraz osobami z nimi współpracującymi, z zastrzeżeniem ust. 4 (art. 6 pkt 4 ustawy),
- osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi (art. 6 pkt 5 ustawy).

Za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy, z zastrzeżeniem ust. 2 i 2a (art. 8 ust. 1 ustawy). Jeżeli pracownik spełnia kryteria określone dla osób współpracujących, o których mowa w ust. 11 - dla celów ubezpieczeń społecznych jest traktowany jako osoba współpracująca (art. 8 ust. 2 ustawy).

Za osobę współpracującą z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność, zleceniobiorcami oraz z osobami fizycznymi, wskazanymi w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4-5a, uważa się małżonka, dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione, rodziców, macochę i ojczyma oraz osoby przysposabiające, jeżeli pozostają z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracują przy prowadzeniu tej działalności lub wykonywaniu umowy agencyjnej lub umowy zlecenia; nie dotyczy to osób, z którymi została zawarta umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego (art. 8 ust. 11 ustawy).

Obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (art. 12 ust. 1 ustawy).

Obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby współpracujące - od dnia rozpoczęcia współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności, wykonywaniu umowy agencyjnej albo umowy zlecenia lub współpracy z osobami fizycznymi wskazanymi w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców do dnia zakończenia tej współpracy (art. 13 pkt 5 ustawy).

Ustawa systemowa nie zawiera legalnej definicji „współpracy przy prowadzeniu działalności”, z czego jednak nie można wyprowadzać wniosku, że w każdej sytuacji wykonywania określonego zadania (pracy) przez małżonka osoby prowadzącej działalność gospodarczą, na rzecz małżonka - przedsiębiorcy, dla celów prowadzonej przez niego działalności praca ta dla celów ubezpieczeń społecznych musi być kwalifikowana jako współpraca przy prowadzeniu tej działalności. Biorąc pod uwagę, że ustawa systemowa, realizując podstawowe zasady ubezpieczeń społecznych, tj. powszechności i równości, chroni swym zakresem wszystkie osoby żyjące z własnej pracy, wiążąc przy tym przymus ubezpieczenia nie tylko z działalnością zapewniającą środki utrzymania, ale również z faktem posiadania jakichkolwiek stałych źródeł dochodu (np. stypendia, zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki z ubezpieczenia społecznego), uznać można, że współpracą przy prowadzeniu działalności gospodarczej powodującą obowiązek ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, jest takie współdziałanie małżonka przedsiębiorcy, które generuje stałe, dodatkowe dochody z tej działalności. Inaczej rzecz ujmując, współpracą jest stała pomoc przy prowadzeniu działalności, bez której stanowiące majątek wspólny małżonków dochody z tej działalności nie osiągałyby takiego pułapu, jaki zapewnia ich współdziałanie przy tym przedsięwzięciu. W takiej sytuacji można bowiem zasadnie twierdzić, że małżonek przedsiębiorcy podejmuje aktywność przynoszącą mu określone dochody, z którą wiąże się obowiązek ubezpieczeń: emerytalnego i rentowych. Takie rozumienie współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej odpowiada celom ustawy systemowej wyrażającym się przymusem ubezpieczenia, na zasadzie równości, wszystkich zarobkujących własną pracą (niezależnie od podstawy jej świadczenia) (Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 20 maja 2008 r., sygn.. akt II UK 286/07).

Dla możliwości uznania za osobę współpracującą niewystarczające jest stwierdzenie określonego przepisem powiązania więzami rodzinnymi z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność i pozostawania z nią we wspólnym gospodarstwie domowym, ale konieczne jest również ustalenie okoliczności współpracy przy prowadzeniu tej działalności, co nie może być rozumiane jako wykonywanie jakichkolwiek czynności na rzecz tej działalności. Inaczej rzecz ujmując, nie każda osoba powiązana z prowadzącym działalność więzami, o których mowa w art. 8 ust. 11 ustawy systemowej, pozostająca z nim we wspólnym gospodarstwie domowym i zatrudniona przez prowadzącego działalność na podstawie stosunku pracy, spełnia kryterium współpracy przy prowadzeniu tej działalności w rozumieniu art. 8 ust.

11 ustawy (Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 315/09).

W wyroku z dnia 6 stycznia 2009 r., II UK 134/08 (niepublikowany) Sąd Najwyższy dodatkowo zaznaczył, że zgodnie ze słownikiem języka polskiego współpraca oznacza pracę wykonywaną wspólnie z kimś innym; działalność prowadzoną wspólnie; działanie wraz z innymi w ramach jednego przedsięwzięcia; branie udziału w zbiorowej pracy. Z wykładni literalnej wynika zatem, iż termin współpraca przy prowadzeniu działalności, którym operuje art. 8 ust. 11 ustawy systemowej zakłada, że współpracujący ma istotny wpływ na tę działalność. Wartość działania w ramach współpracy musi być także znacząca. Nie bez przyczyny stawiano w literaturze wymaganie, by odnosić ową współpracę i jej wartość do zysku przedsięwzięcia gospodarczego, prowadzonego przez małżonka (por. Z. Mysza, glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1994, II UZP 27/94, PiZS 1995 nr 5, s. 74-82). Z terminem współpraca wiąże się także cecha stałości, w sensie stabilności ekonomiczno - zawodowej osoby zainteresowanej. Ważne jest istnienie pewnego związania z pracą wykonywaną w ramach współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Zasadne jest też przyjęcie, że wykonywana przez osoby współpracujące działalność powinna charakteryzować się zorganizowaniem i pewną ciągłością. Nie może zatem stanowić w sensie prawnym współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej sporadyczne, podejmowane okazjonalnie, zajmujące nikłą ilość czasu wystawianie faktur, czy wydawanie ad hoc (gdy nie ma pracownika) towaru. Znaczenie gospodarcze, organizacyjne i stabilność takich działań są znikome i nie kwalifikują się do oceny, iż w sensie prawnym dochodzi do „współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej”.

Przenosząc powyższe rozważania judykatury na grunt przedmiotowej sprawy, zauważyć należy, że A. Ś. wypełnia kryteria określone dla osób współpracujących: jest małżonką przedsiębiorcy, pozostaje z nim we wspólnym gospodarstwie domowym oraz współpracuje przy prowadzonej działalności. Wykonywana przez nią praca charakteryzuje się zorganizowaniem i ciągłością, a zajmowane przez nią stanowisko dyrektora przedszkola oraz podejmowane działania niewątpliwie generują dochód i przekładają się na zysk przedsięwzięcia gospodarczego. Niemniej jednak okoliczności powyższe nie są wystarczające, aby uznać, że ubezpieczona podlega ubezpieczeniom społecznym jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą w rozumieniu art. 8 ust. 11 w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy, a to z uwagi na to, że umowę zlecenia charakteryzuje odrębny od umowy o pracę reżim prawny.

Należy raz jeszcze uwypuklić, że w rozumieniu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, pracownikiem jest osoba pozostająca w stosunku pracy (art. 8 ust. 1), przy czym jeżeli pracownik spełnia kryteria określone dla osób współpracujących, o których mowa w ust. 11 – dla celów ubezpieczeń społecznych jest traktowany jako osoba współpracująca (art. 8 ust. 2).

Osobami podlegającymi obowiązkowi ubezpieczeń emerytalnego i rentowych są pracownicy, czyli osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę regulowanej w KP, a także pozostający w stosunku służbowym powstałym na podstawie umowy o pracę, powołania, mianowania lub wyboru, czyli pracownicy, których stosunki pracy regulowane są ustawami szczególnymi (...). "Pracowniczy" tytuł ubezpieczenia nie przynależy osobom pozostającym w stosunkach agencji lub zlecenia. Mimo że w stosunkach tych mogą wystąpić cechy kierownictwa i podporządkowania (wyr. SN z 11.9.2013 r., II PK 372/12, OSNP 2014, Nr 6, poz. 80) przez określenie miejsca świadczenia pracy, a także zasady powierzenia mienia, rozliczania, odpłatności i odpowiedzialności za zatrudniany personel, to nie stają się one stosunkami pracy, z konsekwencjami wynikającymi z przepisów regulujących stosunek pracy. Tak więc pewne podobieństwo do stosunków pracy czy nawet pojawianie się w stosunku zlecenia pewnych cech występujących także w stosunku pracy, nie powoduje przekształcenia tego stosunku – bez woli jego stron – w stosunek pracy (wyr. SN z 16.1.1979 r., I CR 440/78, OSPiKA 1979, Nr 9, poz. 168; por. A. Kijowski, Podstawa i treść, s. 3–7 oraz uwagi do art. 6 ust. 1 pkt 4).

W konsekwencji powyższego, nawet jeżeli osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia spełnia cechy typowe dla „osób współpracujących”, to podlega ona ubezpieczeniom społecznym jako zleceniobiorca, gdyż wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia stanowi odrębny, od współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności

gospodarczej, tytuł do ubezpieczeń społecznych. Brak jest w szczególności przepisu odpowiadającego treści zawartej w art. 8 ust. 2 ustawy regulacji dotyczącej pracowników. Skoro zatem od dnia 1 lutego 2020 r. płatnik składek zawarł z ubezpieczoną umowę zlecenia w przedmiocie wykonywania czynności dyrektora przedszkola, to dla celów ubezpieczeń społecznych nie będzie ona traktowana jako osoba współpracująca, tylko jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia. W takim stanie rzeczy od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania (01.02.2020 r.) do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia umowy, ubezpieczona podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu oraz wypadkowemu – w myśl art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu. W takim stanie rzeczy płatnik składek zobowiązany jest naliczać i odprowadzać składki na ubezpieczenia społeczne z tytułu zawartej umowy zlecenia.

W podobnym tonie wypowiedział się Departament Ubezpieczeń i Składek Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który w interpretacji z dnia 11 maja 2013 r. w związku z zapytaniem przesłanym za pośrednictwem Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej uznał, że jeśli pracownik, na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy, spełnia kryteria określone dla osób współpracujących dla celów ubezpieczeń społecznych jest traktowany jako osoba współpracująca. W konsekwencji, gdy osoba prowadząca działalność gospodarczą zatrudni na podstawie umowy o pracę swojego współmałżonka, z którym pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym to dla celów ubezpieczeń społecznych osoba ta jest traktowana jako osoba współpracująca. Zasada ta nie obowiązuje natomiast, gdy osoba prowadząca działalność zawiera z własnym współmałżonkiem umowę zlecenie. Warunkiem jest jednak, aby treść zawartej umowy i okoliczności jej wykonywania, odpowiadały warunkom określonym przepisami kodeksu cywilnego. W konsekwencji, jeżeli współmałżonek będzie wykonywał faktycznie umowę zlecenie, to będzie podlegać ubezpieczeniom społecznym oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu jako zleceniobiorca. W wątpliwych przypadkach właściwa jednostka terenowa Zakładu może przeprowadzić postępowanie wyjaśniające celem ustalenia czy dana osoba została prawidłowo zgłoszona do ubezpieczeń.

Podstawę decyzji ZUS stanowił art. 58 § 1 i 2 K.c. zgodnie z którym czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. ZUS ograniczył się przy tym do zacytowania treści art. 58 § 1 i 2 K.c., w żaden sposób nie uzasadniając jednak, z jakich powodów uznał, że działanie przedsiębiorcy wypełniło dyspozycję tego przepisu.

O czynności prawnej mającej na celu obejście ustawy można mówić wówczas, gdy czynność taka pozwala na uniknięcie zakazów, nakazów lub obciążeń wynikających z przepisu ustawy i tylko z takim zamiarem została dokonana (wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 9 lutego 2012 r., I UK 265/11).

Zarówno z treści pism kierowanych do organu w toku postępowania administracyjnego, jak również w toku przesłuchania przed Sądem, płatnik składek nie ukrywał, jakie pobudki kierowały nim, zmieniając tytuł do ubezpieczeń społecznych. Wskazał on, że z jednej strony zdecydowała o tym chęć uzyskiwania przez żonę oddzielnych dochodów, a z drugiej korzystniejsze dla przedsiębiorcy stawki rozliczeń z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych.

W ocenie Sądu Okręgowego obowiązujące przepisy prawa nie sprzeciwiają się zawarciu przez płatnika składek umowy zlecenia z ubezpieczoną, a co za tym idzie obraniu przez przedsiębiorcę korzystniejszej metody rozliczeń z ZUS.

Z art. 9 ust. 2 ustawy wynika, że osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4-6 i 10, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej. Może ona jednak dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych, tytułów lub zmienić tytuł ubezpieczeń, z zastrzeżeniem ust. 2c i 7. Bez znaczenia pozostają przy tym powody dokonania zmiany tytułu ubezpieczenia ujęte w art. 9 ust. 2 in fine ustawy, co przesądził już Sąd Najwyższy, który uznał, że zmiana tytułu ubezpieczenia z prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na świadczenie pracy na podstawie umowy zlecenia jest dopuszczalna nawet w sytuacji, gdy strony zawierają umowę zlecenia celem obniżenia kosztów związanych z obowiązkowym ubezpieczeniem

emerytalnym i rentowym (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 17 czerwca 2008 r., I UK 402/07, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 297; niepublikowany wyrok z 16 kwietnia 2008 r., III UK 103/07). Co więcej, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 listopada 2012 r., sygn. akt I UK 246/12 uznał, że ubezpieczony może zmienić tytuł ubezpieczenia z prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na świadczenie pracy na podstawie umowy zlecenia, nawet jeżeli czyni to w celu obniżenia kosztów związanych z obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym. Takie działanie nie może być więc uznane za obejście prawa.

Powyższe rozważania Sądu Najwyższego pozostają ponadto w zgodzie z zasadą zawartą w art. 8 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz.U.2018.646), zgodnie z którą przedsiębiorca może podejmować wszelkie działania, z wyjątkiem tych, których zakazują przepisy prawa. Przedsiębiorca może być obowiązany do określonego zachowania tylko na podstawie przepisów prawa. Z Konstytucji RP i powyższej ustawy wynika wyraźnie zasada wolności gospodarczej jako fundamentalna wolność stanowiąca jeden z filarów obowiązującego systemu prawa (ładu publicznego), która może być ograniczona tylko w ustawie i ze względu na ważny interes publiczny, oznacza to, że organy państwa mogą ingerować w sferę tejże wolności tylko na podstawie prawa i w granicach przez niego określonych. A jeżeli tak, to w sposób oczywisty można przyjąć, że skoro coś nie jest zakazane, to jest dozwolone.

Zgodnie z wyrażoną w art. 232 K.p.c. w zw. z art. 6 K.c. zasadą kontradyktoryjności, ciężar dowodu spoczywa na stronach postępowania cywilnego. To one, a nie sąd, są wyłącznym dysponentem toczącego się postępowania i one wreszcie ponoszą odpowiedzialność za jego wynik. Przepis art. 6 K.c. stanowi, iż ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Przepis art. 232 § 1 zd. 1 K.p.c. stanowi natomiast odpowiednio, że strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Sąd Najwyższy charakteryzując art. 232 K.p.c., stwierdził, że na sądzie rozpoznającym sprawę nie spoczywa powinność zarządzania dochodzeń mających na celu uzupełnienie i wyjaśnienie twierdzeń stron oraz poszukiwanie dowodów na ich udowodnienie. Do sądu nie należy przeprowadzanie z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach, a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie spoczywa na stronie, która z faktów tych wywodzi skutki prawne (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1996 r., I CKU 45/96, OSNC 1997, nr 5-6, poz. 76).

Kontrola prawidłowości zastosowania przepisów prawa, która legła u podstaw zaskarżonej decyzji pozwoliła na poczynienie ustaleń odmiennych od tych dokonanych przez ZUS. Organ nie zaoferował żadnych dowodów, które potwierdzałyby jego stanowisko w sprawie. Twierdzenia ZUS, zgodnie z którymi z materiału dowodowego wynika, że ubezpieczona od dnia 1 lutego 2020 r. podlega do ubezpieczeń jako osoba współpracująca z prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą płatnikiem składek, wobec przeprowadzonej przez Sąd analizy przepisów prawa i powołanych w rozważaniach interpretacji ZUS – okazały się gołosłowne. Brak jest w szczególności obowiązującej normy prawnej, która sprzeciwiałaby się zawarciu przez płatnika składek z małżonką umowy zlecenia na wykonywanie określonych czynności, które uprzednio były przez nią wykonywane w trybie określonym w art. 8 ust 2 w zw. z art. 8 ust 11 ustawy. Nie istnieje w szczególności analogiczny do art. 8 ust 2 ustawy przepis prawa, który uznawałby zleceniobiorcę, który spełnia kryteria określone dla osób współpracujących za „osobę współpracującą z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą”. Bez znaczenia na rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie pozostaje przy tym fakt, że zleceniobiorca, jako współmałżonka płatnika składek, pozostająca z nim we wspólnym gospodarstwie domowym, ma istotny wpływ na prowadzoną przez płatnika składek działalność gospodarczą, a częstotliwość świadczonej przez nią pracy ma charakter zorganizowany i ciągły. W takim przypadku umowa zlecenia stanowi bowiem odrębny tytuł od współpracy przy prowadzeniu działalności.

W celu ustalenia powodów zmiany tytułu do ubezpieczeń społecznych, sąd dopuścił dowód z zeznań odwołującej – A. Ś. i zainteresowanego – B. Ś. oraz dokonał analizy dokumentacji zawartej w aktach sprawy oraz aktach organu ZUS. Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego potwierdziła, że odwołująca od dnia 1 września 2015 r. do dnia 31.01.2020 r. świadczyła pracę jako osoba współpracująca osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, a następnie – od 1 lutego 2020 r. w ramach umowy zlecenia, zgodnie z przedłożoną do akt umową. Pozwany nie podważał w toku postępowania chronologii zdarzeń, czy też zakresu obowiązków spoczywających na

ubezpieczonej w związku z wykonywaną przez nią pracą, wskazując jedynie, że wykonywanie tej pracy odbywało się w ramach współpracy ubezpieczonej z płatnikiem składek w rozumieniu art. 8 ust 11 ustawy, a nie na podstawie umowy zlecenia. Sąd dał tym samym wiarę zeznaniom zarówno odwołującej, jak i zainteresowanego, albowiem brak jest jakichkolwiek dowodów na ich niewiarygodność. Nadto, ich zeznania pokrywają się dokumentami przedłożonymi w toku postępowania administracyjnego. Pozwany nie przedstawił z kolei żadnych dowodów przeciwnych.

Ocena materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie nie daje podstaw do uznania, że płatnik składek zawierając z ubezpieczoną umowę zlecenia w ramach której zobowiązała się ona do wykonywania czynności dyrektora przedszkola, działał w celu obejścia prawa, albo żeby zawarcie tej umowy było sprzeczne z ustawą lub z zasadami współżycia społecznego. ZUS nie udowodnił w szczególności, że przedmiotowa umowa zlecenia z dnia 1 lutego 2020 r. była nieważna.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 KPC, Sąd zmienił zaskarżone decyzje jak w wyroku, ustalając że odwołująca podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy zlecenia.

Tomasz Korzeń